

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XVI., 10

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

11. IX. 1969.

PRED IZIDOM MEDDOBJA

Zadnji trojni zvezek *Meddobja* X. letnika (4-6) je skoraj dotiskan in bo prišel ne svetlo še pred prihodnjim izidom *Glasa* Slovenske kulturne akcije. Zato izid novega zvezka naše revije naznanjamo že zdaj.

Spesmijo sodelujeta v tem zvezku **Karel Mauser** in **Vladimir Kos DJ**, prvi iz Združenih držav, drugi z Japonske. Že nekaj let sem oblikuje Mauser mimgrede pesniške navdihe, ki se odlikujejo po lepih impresijah, nežni čustvenosti ter globokem doživetju. Ko bereš te lirične impresije, nenadoma odkriješ, da je šestokrat tudi Mauserjeva proza polna takih liričnih impresij, da je Mauser v bistvu pravzaprav lirični pisatelj, poet tudi v svoji prozi. Drugačen je Vladimir Kos DJ, vseučiliški profesor na jezuitski univerzi Sophia v Tokiu. Ta se ogiblje čustvenosti, je razumski poet, ki se rad postavi izven sebe, je odličen opazovalec, ki ima svoj poseben svet in svoj svojski izraz. Pripravil in poslal nam je v objavo celotno pesniško zbirko, japonsko regionalno pobarvano. Iz te zbirke objavljamo v tem zvezku pesem *Opera v zelenem*. Tu je japonska pokrajina v zelenem, kjer vsak cvet igra svoj inštrument, da smo kakor v operi. A v ta simfonični okvir je Kos vložil usodo ljubečega se starčevskega para, ki so ga otroci nasilno potisnili v hiralnico, z katere se osvobodi s samomorom. Moderna balada na eksotičnem japonskem ozadju.

Pripovedništvo zastopa **Lojze Ilija**, ki tokrat prvič vstopa v *Meddobje* z odlomkom iz romana *Huda pravda*. Poglavlje *Osvobojenje*, ki ga priobčamo, nam kaže Ilijo kot spretnega pisatelja domačijskega realizma s klenim jezikom in izrednimi dogodki, ki jih podaja morda z lepšo epiko kot psihologijo. Zanimiva predstavitev novega pisatelja, ki je bil dozdej znan le kot spreten opisovalec kmečkega življenja in anekdot. V leposlovje spada tudi odlični prevod **Franceta Papeža** slovite drame **T. S. Eliota** „*Umor v katedrali*“, katere sklepno 2 dejanje z *Vmesno igro* dopolnjuje celotni tekst.

Bogat je esejistični del revije. Na začetku sta objavljena dva referata o *Dialogu*, ki sta jih v prejšnji sezoni kulturnih večerov v Buenos Airesu pripravila **dr. Vinko Brumen** in **dr. Mirko Gogala**. Za 50-letnico Cankarjeve smrti je **France Papež** napisal esej *Podoba človeka pri Ivanu Cankarju*.

Pod zaglavjem *Knjige* objavlja revija esej **Ob Brumnovih „Iskanjih“**. Napisal ga je **prof. dr. Alfonz Čuk** iz ZD. Posebno vrednost *Meddobja* pomenijo **Martina Jevnikarja** pogledi na slovensko knjižno produkcijo. Jevnikar pravilno pojmuje knjižno ustvarjanje s slovenskega globalnega stališča, kar doma počasi in s pridržkom šele začenjajo. Letošnji *Pregled slovenske knjige* zajema 40 strani v reviji in se nanaša na slovensko beletristiko iz leta 1966.

Med *Zapiski* je na prvem mestu **Marijana Marolta** predstavitev razprave **dr. Rajka Ložarja** v *New Catholic Encyclopedia* o *bulgarski in jugoslovanski umetnosti*. Marolt nas seznanja z Ložarjevimi opisi, ki so deloma celo odkritja, vedno pa samostojne sodbe o teh, nam slabo poznanih umetnostih. Lep doprinos je tudi esejistično podan kratak prerez filozofskega stvarjanja pokojnega **Karla Jaspersa**, s posebnim pogledom na njegov vpliv na sodobno slovensko stvarjalnost, ki ga je napisal **France Papež**. Številko sklepa kronika kulturnih večerov Slovenske kulturne akcije za sezono 1968. Dodano ji je tudi kazalo celotnega letnika.

S to trojno številko sklepa *Meddobje* svoj X. letnik. Je v marsičem še plod prejšnjega, v mnogočem pa tudi že sad zdajšnjega uredništva.

Novi uredniški konzorcij, kot ga določajo reviji pravila Slovenske kulturne akcije, pa bo skušal dati reviji novo notranjo podobo z novim letnikom, katerega prvo številko bomo skušali izdati čimprej. Prosimo ob tej priložnosti sotrudnike iz vsega svobodnega sveta za sodelovanje; bravece in prijatelje našega dela pa za dobrohotno naklonjenost.

Koliko znanstveno-tehnična civilizacija izpopolnjuje naš prometejski sen, dokazuje med drugim odstotek samomorov, konzum pomirjevalnega lekarniškega blaga, prenapolnjene nevrološke klinike itd. No, resnici na ljubo je treba priznati, da danes skoraj ni misleca, vrednega tega imena, ki bi padli na kolena pred tem malikom. Da še manj padajo pred njim umetniki, je dovolj navreči vrsto imen, od Becketta do Ionesca, od Camusa do Solženicina. Kaj je vsa moderna umetnost, od poezije do slikarstva, kot eno samo slepo tavanje po znanstveno-tehničnem peklu, iz katerega je vest izginila? S tem nočem reči, da to civilizacijo zanikujem: v tem primeru bi moral logično zanikati vso dosedanjo človeško kulturo tja do jonskih filozofov. Samo za to gre, da se kultura ne pusti preslepiti: da ne pozabi na osnovno človeško abecedo. Mislim, da bi se morala slovenska kultura čutiti v tem pogledu še najmanj ogrožena. Delež avtentičnega, ki je v njej – v najbolj avtentični obliki, v trpljenju – od Sonetov nesreče do Hlapca Jerneja, od Dume do Groze, bi moral tako rekoč imunizirati pred kakšnim gnilim diviniziranjem.

Alojz Rebula, Nekaj misli o kulturi (Prostor in čas, I, 1-2)

kulturni večeri

ki bodo

SAMOODLOČBA NARODA IN PRAVICA DO ODCEPITVE V MARKSISTIČNEM SMISLU

(8. kulturni večer, 20. septembra 1969)

Pred dnevi je preteklo že eno leto od vdora oboroženih sil Varšavskega pakta na Češko in Slovaško, ki je razburil svet. Ob tej priliki je tajnik KP Sovjetske zveze Leonid Brežnjev slovesno izjavil, da imajo komunisti pravico vdreti z vojsko v drugo suvereno socialistično državo, če se pokaže, da je v nevarnosti socialistični režim v njej. V imenu komunistične proletarske internacionalne zavesti imajo sosednje socialistične države pravico in dolžnost intervenirati v njej in preprečiti, da socialistični red v njej ne pade nazaj v reakcionarne sisteme. Proletarskemu internacionalizmu se mora podrediti državna suverenost, ki je torej

kulturni večeri

ki so bili

6. kulturni večer

Glasbeni odsek je 6. kulturni večer, v soboto 16. avgusta posvetil spominu stoletnice smrti L. HEKTORJA BERLIOZA. Za to priložnost je Nikolaj Jeločnik pripravil izbor mojstrove simfonike v reprodukcijah, ki jih je posnel na zvočni trak in posredoval poslušalcem.

Za uvod je komentator Jeločnik v nekaj potezah nakazal rast in plodnost Berliozovega stvariteljskega dela in opozoril na njegovo vidno in odločujoče mesto v evropski glasbeni romantiki sredi najbujnejšega razvoja. Pomudil se je pri oznaki Berliozovega dela, razčlenil obdobja njegove umetniške poti, prikazal njegove vrhunske stvaritve, poudaril njegov vpliv na evropsko glasbo, posebno na simfonično, tistega časa. Berlioz je označil kot enega najvažnejših predstavnikov programske glasbe, katere pojem je komentator razčlenil in na zgledih pri drugih skladateljih tistega pa tudi najvejšega časa poslušalcem približal. Posebej je opozoril na Berliozovo invencijo slovite idée fixe (leit motiv), ki jo je v nadaljnjem izvajanju ob predvajanju Berliozove glasbe tudi konkretno prikazal.

Med izvajanimi Berliozovimi deli so prireditelji na prvo mesto postavili njegovo uverturo Rimski karneval, ki mu je sledila Fantastična simfonija v celoti. Za sklep smo poslušali odlomek iz Romea in Julije, pa krajšo suito iz dramatične legende Faustovo pogubljenje, ki nas je seznanila tudi z Berliozovo vokalno solistično in polifono glasbeno stvarjalnostjo. Posamezne reprodukcije je komentator pred izvajanjem razčlenil z vsebinske in glasbeno formalne plati.

Posebnost reproduciranega glasbenega dela večera je bilo hkrati projekiranje diapozitivov: podobe, abstraktno zasnovane, barvno pestre in za čuda plastične, ki so obsegle vso prednjo steno dokaj akustične gornje dvorane v Slovenski hiši, so ne le povečale svojskost večera, marveč premnogemu poslušalcu pomagale h globljemu zatapljanju v Berliozovo zvočnost, v njegov umetniški svet.

Tehniško plat večera so tokrat res do višine povedli mladi prijatelji Slovenske kulturne akcije v krožku za avdiovizijo pri gledališkem odseku Jože Dobovšek, Beno Truden in Franci Wilempart, ki so z odličnimi stereofoničnimi ojačevalnimi napravami — njihovo lastno delo! — in z magnetofonom — iz prijaznosti ga je posodil g. Burja — dosegli presenetljivo zvočne in vizualne učinke.

Četudi je bila istočasno v isti hiši premiera Majnove drame Matere (o njej poročamo na drugem mestu), je bilo število obiskovalcev tega večera presenetljivo lepo.

spričo prve sekundarnega pomena. V tem smislu delavec nima domovine, razen kolikor je ta komunistična. Kot taka pa mora biti v povezavi z drugimi komunističnimi državami ter z njimi v skladu graditi svetovno revolucijo oziroma svetovno komunistično oblast. To načelo „omejene suverenosti“ kakega naroda oziroma države oznanja lanska „Brežnjeva doktrina“. Samoodločba naroda in z njo zvezana pravica do odcepitve v državi, v kateri se nahaja, je torej samo relativnega pomena, je samo vaba za izzivanje narodnih revolucij v kapitalističnih kolonialnih državah.

Kako se je ta samoodločba in pravica do odcepitve razvijala od Marksa, preko Lenina, Stalina, Hruščova do Brežnjeva, ter dokazovanje, da ta zadnja „doktrina“ ni nič novega, temveč je bistvena prvina marksizma-leninizma že od vsega početka, bo vsebina predavanja na 8. kulturnem večeru, ki bo v okviru zgodovinskega odseka. Predavatelj je dr. Tine Debeljak.

7. kulturni večer

7. kulturni večer letošnje sezone je pripravil teološki odsek. Predaval je dr. Mirko Gogala o temi RAZVOJ REVOLUCIONARNE MISLI.

Večer, ki je bil v soboto 6. septembra 1969 ob osmih v gornji dvorani Slovenske hiše, je ob zadovoljivi udeležbi začel tajnik SKA o. Alojzij Kukovica DJ, medtem ko je živahen razgovor po končanem predavanju vodil dr. Vinko Brumen.

Predavatelj dr. Gogala je uvodoma definiral pojma nasilje in revolucija. O tej je opozoril, kdaj je dovoljena, kdaj zaželen, kdaj ne. Svoje razlage je podprl z navedki iz znanstvenih del starejših in novejših teologov, ki so o predmetu razpravljali. V nadaljnjem izvajanju je pokaazal na revolucijo kot nekakšno sredstvo za drug, višji cilj: pri tem se je pomudil ob razvoju revolucionarne misli pri Karlu Marxu, prikazujoč nam „mladega“ in „starega“ Marxa: spčetka je bil Marx pristaš humanizma; revolucija mu v tej dobi pomeni izključno samo pot k najdenju človeka; v poznejših tetih pa se Marxova miselnost prevrže: ne sanja več o humanizmu, niti mu ni človek ideal: človek mu je zdaj le še potrebno gradivo in netivo za uresničenje revolucije, ki jo postavlja nad človeka: revolucija že ni več sredstvo, marveč namen sam.

V naslednjih odstavkih se je predavatelj pomudil pri sodobni filozofiji revolucije in nasilja. Tu je posebej opozoril na študentske revolucije in nemire, pa nasilje po vsem svetu v zadnjih letih. Najnovejša filozofija revolucije in nasilja postavlja revolucijo kot namen samo sebi: revolucija zaradi revolucije, nekakšen larpurlartizem nasilja in prevrata. Omenil je kot naglavne zagovornike in pobudnike te miselnosti predvsem Herberta Marcusea, Fidela Castra, Reégis Debraya, pa seveda Mao tse Tunga. Kot zanimivost teh pojavov je opozoril na tako imenovane „kri-tične univerze“ kmetov in delavcev v Hamburgu, Berlinu in po drugih mestih, ki so prava visoka šola za netenje revolucionarne miselnosti in nasilja. Ta revolucija zaradi revolucije, kot jo je imenoval predavatelj je strašnejša od komunizma, saj nima drugega cilja kot zgolj uničevanje brez vsakršnega smotra. Opozoril je tudi na filozofsko razliko med Castrovim in moskovskim komunizmom.

Svoja zares tehtna in globoko premišljena izvajanja je predavatelj ki se je s tem predavanjem izkazal kot temeljit poznavalec enega najbolj perečih sodobnih vprašanj, sklenil z mislijo, da stoji danes vse človeštvo pred vrati novega preoblikovanja sveta.

8. kulturni večer

sobota 20. septembra 1969 ob osmih
v gornji dvorani Slovenske hiše

Po predavanju bo razgovor.

Zgodovinski odsek

dr. Tine Debeljak

SAMOODLOČBA NARODA IN
PRAVICA DO ODCEPITVE
V MARKSISTIČNEM SMISLU

Od zadnjega poročila tajništva SKA (glej Glas XVI, 6) je odbor imel sedem (7) sej, torej približno eno na tri tedne, ki so se jih z majhnimi izjemami redno udeležili vsi odborniki.

Predmet razpravljanja in sklepov teh sej je bil v glavnem naslednji:

- Priprava kulturnih večerov, ki potekajo po predvidenem načrtu. Od zadnjega poročila do danes je bilo sedem (7) kulturnih večerov, ki so jih pripravili filozofski, teološki, literarni (z gledališkimi), glasbeni in zgodovinski odsek. Na sporedu so še štirje kulturni večeri, za katere ima odbor že zagotovljene predavateljce oz. prireditelje.
- Publikacija nove številke Meddobja, ki je v zastanku že poldrugeto leto in več (X. letnik). Nova številka je natisnjena. Pred koncem oktobra jo bodo naročniki in bralci imeli v rokah. Po naročilu odbora je to številko uredil in za tisk pripravil dr. Tine Debeljak.
- Ena glavnih skrbi odbora je posvečena pridobivanju novih rednih (prej ustvarjalnih) članov za posamezne odseke Slovenske kulturne akcije; zlasti mlajše moči in kulturne delavce zunaj Argentine. Po svetu je mnogo slovenskih kulturnih delavcev, ki so v svojih strokah na visokih mestih in ki bi tudi za slovensko stvar

lahko veliko pomenili, če jih bo Slovenska kulturna akcija znala poiskati in pritegniti k delu. Nadrobno delo za to pa gre seveda vodstvu posameznih odsekov.

- Sklenjeno je bilo, da bo založba Slovenske kulturne akcije izdajala znanstveni zbornik Vrednote enkrat letno, ali vsaj na dve leti. V zborniku naj bi se priobčali tudi elaborati teološkega odseka; tako bi odpadel nameravani teološki zbornik.
- Za vodjo zgodovinskega odseka so člani le-tega izvolili dr. Srečka Barago.
- K predlogu nekega prijatelja SKA na letošnjem 1. kulturnem večeru, naj bi bili naši kulturni večeri od časa do časa tudi po posameznih krajevnih slovenskih društvenih domovih, je odbor sklenil, naj bodo kulturni večeri še naprej v Slovenski hiši; vsi domovi pa se obveste, da je Slovenska kulturna akcija rada pripravljena sodelovati pri kulturnih prireditvah po krajevnih slovenskih domovih.
- Za mesec oktober pripravlja Slovenska kulturna akcija v okviru teološkega in filozofskega odseka prvo „okroglo mizo“ o našem tisku v Argentini, v skladu s sporedom, ki ga objavljamo na drugem mestu te številke.

Alojzj Kukovica, tajnik

iz pisem

24. junija je g. L. Lenčku pisal iz Tokia naš redni član o. Vladimír Kos DJ, ki tam misijonari. Iz pisma povzema mo tele stavke:

„Za Meddobje ves čas pripravljam gradivo, a ker to delam med svojo običajno zaposlenostjo, dokaj časa mine, preden 'položim' na papir dokončno obliko.

... Zdi se mi, da je 'nova' SKA pravzaprav le stara, prva SKA, ki je našla sebe, med lučmi in sencami...

Mislím, da so pri tej 'identifikaciji' pomagali tudi polomi, da je bilo tako spoznanje hitrejše in jasnejše.“

Prijatelj T. A., ki ima dobre zveze z zahodno Evropo, odkoder ga redno informirajo o „tekočih zadevah“ v domovini in v okolici, je prejel od tam več pisem, ki zadenejo politiko in kulturo. Iz teh ponatiskujemo danes nekaj odstavkov, ki se tičejo „spora“ v Slov. kulturni akciji. Prejemnik teh pisem je naš prijatelj P. A., ki mu zaupamo, dasi „razumemo, da ne more izdati pisca“, kot nas je prosil.

Iz pisma 11. aprila 1969.

„Hvala za novice in za Jurčičev prispevek. Torej mož se je sam odrezal. Če bi imel čas njegov dopis analizirati, bi marsikaj razbral iz njega. Pri vsem pozabi omeniti, da je tega v mnogočem on kriv, ki je vodil SKA na tak diktatorski način. SKA brez Jurčiča bo morala seveda dokazati, da more brez Jurčiča naprej. Jurčič ni imel drugega dela kot SKA in premišljevanje o resničnih, še bolj pa o namišljenih intrigah v slovenski skupnosti v Argentini in v Slov. kult. akciji. On bo seveda izdajal svoj časopis, na to se smemo zanesti. Upam le, da bo večina sodelavcev Slov. kult. akcije ostala z Debeljakom. Marsikdo bo začel delati, ki zaradi Jurčiča in njegove kamarile že leta ni hotel sodelovati. Upam, da ne bo tako, kot je med 'borci' in 'taborniki'.“

Iz pisma 18. maja 1969:

„Jurčičeva afera je, kot vidim, vzbudila precej več prahu, kot sem pričakoval. Zalostno je to, da so se vjeli na njegove 'protikomunistične' limanice ljudje, od katerih bi pričakoval več inteligence. Tu je šlo spet kot ponavadi gre. Glavni vir spora so razne osebnosti, toda ker tega ni mogoče priznati, se osebnosti odenejo v 'načela'. In ker je Jurčič hotel še naprej absolutno regirati Kulturno akcijo in ni hotel sodelovati z večino sodelavcev (razen pod svojimi pogoji), je moral najti pač neko načelo, ki mu je dovolilo (on sam bi dejal, da ga je prisililo, da je izstopil in svojo pesem gnal naprej — nočem reči, da je šlo to zavestno, toda podzavestno je bilo najbrž tako.) Sem že slišal razna vprašanja, ki dosti povedo, np. kako da je prišlo do razdora po povratku g. Lenčka iz Jugoslavije. Vtis imam, da mnogi res še ne znajo ločiti med kulturnim, vevskim in političnim delom. Politično je komunizem še zmeraj velika nevarnost, toda kulturno je že crkovina. Zahtevati od kulturnih delavcev, da so v prvi vrsti 'proti-

komunistični', pomeni obsoditi jih na politično propagando (ki je seveda potrebna, toda to je resor politikov, ne kulturnikov) in obsoditi jih tudi, da so prav tako reakcionarni, kot so komunisti — in komunizem se je že izcimil v najslabšo reakcijo... S komunizmom naj bi se bavili pred vsem politiki — saj to je njih delo. Zdi se mi napačno vse drugo delo spraviti v službo politiki. Saj je vsako pravo kulturno in versko delo že samo po sebi protikomunistično, čeprav ne nosi 'fane'.“

Iz pisma 24. maja 1969. Ko opiše svoje privatne zadeve, nadaljuje:

„Glede Slovenske kulturne akcije sem že pisal v prejšnjih pismih. Ker sem se pa ta čas razgovarjal z znancem in iz pisanja enega pisma razbral neka sumničenja, zato bom pridal še nekaj pripomb k stvari: Kar je strašno pri tej zadevi, je tole sumničenje, ki ga ni mogoče uničiti s protidokazi: Lenček je dobil nalogo od OZNE, ali kogar koli že, da... itd. — kar sem iz gornjih navedb in tudi že od drugod slišal! Kako naj li Lenček dokaže, da to ni res? Edina možnost bi bila, da bi ga nekdo od teh klevetnikov spremljal vso pot domov in doma spal z njim, celo v spovednico šel z njim. Ta strašni fanatizem, ki je pripravljen osumiti vsakogar (npr. Tineta Debeljaka — če ima kdo na svetu 'protikomunistično' legitimacijo, jo ima on; oni bodo seveda rekli, da je 'nasedel'...) In kako bi odgovoril tem ljudem? Morda le s citatom, ki sem ga nekje bral in ki pravi, da si norec lahko v enem dnevu izmisli več vprašanj, kot jih more modrijan v enem življenju odgovoriti... Tu ne gre več za pametno razpravo, pač pa za iracionalno sumničenje, kateremu vsa pamet in vsi razlogi ne morejo do živnega — tu ne gre za argumente, pač pa za zaupanje v osebo. Kdor je pripravljen osumiti prijatelja ali znanca vsega najslabšega takoj, ko se ta v nečem ne strinja z njim, temu človeku ni pomoči; kajti izgubil je tisto osnovno zaupanje v druge ljudi, brez katerega se zapiramo bolj in bolj v svoj mali kotiček in v svoje bolj in bolj jalove misli; postajamo absolutisti, nezmožni smo delati z ljudmi, ki malo drugače mislijo od nas. In tako se tvorijo skupine in skupinice, ki so nezmožne skupnega dela.“

Tisto 'protikomunistično' v Jurčičevem predlogu je bil poskus dati Jurčiču in Dolinarju nadvlado nad Kulturno akcijo, ki sta jo zadnja leta zganjala. Sam osebno sem proti temu, da bi to dodali. (Si bral zadnje številke Glasa SKA — tam zelo dobro povedo, za kaj je šlo.) Ta pridevek bi porinil Slovensko kulturno akcijo na stališče, ki bi bilo konec koncev prav tako reakcionarno, kot je komunizem sam — čas je že, da spoznamo, da je komunizem sistem, ki je mrtev, sicer ne politično, toda mrtev je miselno in kulturno.

Naj se politiki bore proti komunizmu — ta borba je absolutno potrebna in bo še dolgo potrebna. Toda kultura mora naprej, nova obzorja se odpirajo, novi problemi nastajajo in če dovolimo, da je naša kultura le 'protikomunistična', bomo ostali zadaj, kot komunisti ostajajo zadaj.

Stanko Majcen – MATERE

(Po predstavi v okviru Slovenskega gledališča)

Uprizoritev drame *Mater* Stanka Majcna konec aprila 1945. na odru Drame Narodnega gledališča v Ljubljani pomeni zadnje postajo slovenskega ekspresionizma, tistega pol donkihotskega novokatoliškega literarnega gibanja, katerega olimpski simbol, vzrasel v romantično metafizični realizem preko vej „nove stvarnosti“, iz korenin ekspresionizma, je padel poldrugo leto prej v Grahovem s pesnikom Francetom Balantičem.

Sveže sile katoliškega leposlovnega ekspresionizma so se zbrale pri Domu in svetu, ki ga je leta 1914 začel urejati Izidor Cankar – to je bil znani tretji rod dominisvetovcev, h kateremu je poleg Joža Lovrenčiča, Ivana Preglja, Franceta Bevka, Nartēja Velikonje in drugih pripadal tudi Stanko Majcen. Tisti rod, ki je dozorel okoli prve svetovne vojne, je čutil potrebo po intenzivnejšem posegu v človekove globlje snovi. Odlikujejo ga skupne poteze in potrebe po: 1. izražanju novih doživetij, predvsem močnih in izrazitih doživetij duše; in 2. najdenju globljih zvez z zemljo in domačijstvom.

Ekspresionisti prilagajajo obliko ustvarjene umetnine njeni vsebini. Slovenski katoliški ekspresionisti iz dominjo odprli pionirji moderne – predvsem Cankar – in oblika svetovskega kroga so poglabljali tisto pot do človeka, ki so njihovih literarnih stvaritev je prav za prav podoba modernega človeka: impulzivno muzikalna, težeča v osvoboditev, fragmentarna ali pa tudi baročno razbohota. Katoliški umetnik je z ekspresionizmom našel svežega konja in nov voz, s katerima se je mogel dostojno popeljati na goro muz. Korak naprej – postavil je temelje svetovljanski zgradbi svoje umetnosti, bil je romantični aktivist, terjal je odprtega, krščansko eksistencialističnega človeka.

Drama *Mater*, predelana zgodba iz Bogarja Meha, je pozen sad Majcnovega ustvarjalnega dela. Slovensko gledališče v Buenos Airesu nam je z uprizoritvijo 16. avgusta letos (ponovitvi 23. in 24. avgusta) v režiji Marjana Willenparta približalo Majcna kot dramatika in gotovo bi bilo kdaj truda vredno postaviti na oder še sorodno Kasijo. Majcnovo pripovedno in dramatsko delo se od drugih dominisvetovcev loči v tem, da se izrazno in vsebinsko še najbolj približa modernemu obravnavanju greha kot notranje človekove problematike. Ampak Majcen je po naravi zdrav – v vrtanju po prevojih človekove psihe in duše, v hoji po trdih domačijskih poteh, v pisanju legend, povestic, pesmi ni morbiden. Je umetnik individualist, zgodnji poznavalec Kierkegaarda, ki dvigne biser iz blata in ga mirno obriše. Mislim: veliko Majcnovo vprašanje je zemlja – ali drugače: prvo Majcnovo vprašanje je človek, drugo je domačijstvo, tretje mir... Mir je sinonim za duhovnost, umetnost, pravičnost, ljubezen... Čeprav nam slikajo Majcna včasih kot nekakega futurističnega navdušenca ob ognju svetovne vojne, sem prepričan – posebno po *Materah* –, da gleda pisatelj na vojno kritično in apokaliptično, z očmi Podobarja iz sanj. Dr. Kacin piše (Meddobje V, 1-2): „Vojno je Majcen doživljal drugače, kot drugi iz tega kroga, namreč osebno in enostransko; v njene vzroke in grozotne posledice se ni poglobil“, a v *Materah* smo slišali: „Z vojsko je tako: kdor ji je zapisan, je zbrisan. Sam sem bil vojak in vem, kaj je vojska. Prekrižaj se, preden stopiš na to pot, zakaj ne bo te nazaj, če te ne ščiti roka posebne milosti božje.“

V dramu *Mater* je pred nami psihološko etična snov, predvsem pa je to domačijska zgodba z vojnim ozadjem. Taka dela morejo občinstvo sem in tja prijetno in zabavno osvežiti – kot šopek nageljev in rožmarina – čeprav drži

tudi, da mora imeti gledališče cilje, ki so postavljeni višje, tudi med eksperimentalnost. Igra *Mater*, v Willenpartovi režiji, je dobila razgibano in pestro uprizoritev, ki je lahko v prid našemu poznanju Majcna pripovednika. Predvsem je bila dosežena ekonomija igre – hočem reči, igraveci se niso zadolžili z nikakim pretiranim podvigom, niso zašli v banalni izraz domačijstva, ne proti komedijski maniri in tudi ne v psihološko virtuoznost. Morda so bile nekatere drugotne osebe manj dognane ter nekateri prizori (prvi iz 1. dejanja) preveč naturalistično zajeti. Prizor v 2. dejanju, kjer občinski siromak Nac jecljaje izpove, kako je svojo mater spoznal šele, ko jo je videl umirajočo v hlevu, pa ima dosti čehovskega in pomeni emotivni vrh uprizoritve.

Dramatski konflikt *Mater* je ustvarjen, ko hišna dekla Julka pokaže na Lebarjevega sina, ki je padel v vojski, kot na pravega očeta svojega nezakonskega otroka. Lebar, ki ga je vest o sinovi smrti že dovolj potrla, je zdaj zaradi sramote, ki leži nad hišo, popolnoma strt. Povrh se je vselil na kmetijo še cestar Anton, Julkin oče, ki se iz dneva v dan kot ded bodočega gospodarja vede predrzneje in oblastneje. Razplet sproži Nac, nekak Martinek Spak, morda podoba starca iz zbora tragedije, ali tudi, kot pravi Tine Debeljak (Meddobje VII, 1-2), utelešenje ruskega mužika, ki z molkom kriči svoj etični imperativ: ne laži! Razplet se izvrši na dan otrokovega krsta, ko v Julki ob pogledu na Naca izbruhne vest, da razodene ime pravega očeta – organista Vinka – ter se z otrokom v naročju zadrevi iz hiše v snežni metež. Ko jo pripeljejo nazaj, se za deklo in otroka zavzame mati Lebarja, proti volji svojega moža, kajti „me matere to razumemo“...

Drama je zgrajena na moralnem vrednotenju posameznika in družbe; greh izvira iz pomanjkanja, iz družbene neurejenosti, nepravilnosti – v posamezniku pa se lahko nenadoma sprevrže. V najnižjih trenutkih more v Majcnovem človeku izbruhniti cankarjanska, ali boljše, claudelianška milost – nepričakovana, dramatična... V *Materah* so ženske sprejemniki te milosti. Sploh bi bilo mogoče razdeliti vse osebe v tri skupine: ženske, Nac, moški. Julka je, kljub vsemu, poduhovljen ekspresionističen lik – Lučka Potočnik, obetajoč igravski talent, jo je predstavila osebno močno občuteno ter dosegla resne dramatične višine v prizoru intimnega pogovora z Nacom. Franciška Reja je igrala drugo žensko vlogo – Lebarjo – umerjeno in dovolj toplo, da je bilo začutiti na koncu tisti „me matere to razumemo“.

Nac je bil utelešena vest. Maks Borštnik je izdelal njegov lik v pestrem ekspresionističnem slogu ter ustvaril svojski značaj občinskega siromaka. Doživetje je podal Lojze Rezelj kmeta Lebarja. Zanimiva je bila tudi podoba Julkinega očeta Antona (Stanko Novak), po svoji postavi utelešenje naših cestarjev. Ostale vloge te „sneženske zgodbe v treh dejanjih“ so zasedli: Frido Beznik kot orglar Vinko Frlinc; Ciril Markež kot župnik, Ludvik Pikec kot mlinar Vogrin in Tone Mežnar kot pastir.

Obleke so bile primerne za podoživljanje kmečkega okolja. Luči je nadzoroval Franci Willenpart, ki je z Metko Žirovnik delil tudi izdelavo in opremo scene, za kar je treba še posebej poudariti, da je bila izdelana po režiserjevi zamisli z umetniško roko.

Predstava je bila sad resnega truda in bi gotovo morala biti bolj obiskana. (Menim, da je na odločujočih kulturnih in drugih družbeno vodstvenih ustanovah dolžnost, čimprej resno preiskati vzrok nenehne upadanja obiska slovenskih predstav, koncertov in kulturnih stvaritev sploh!) Glavna zasluga za res lepo predstavo gre režiserju Marjanu Willenpartu, rednemu članu Slovenske kulturne akcije, da je znal ujeti sintezo naturalizma in duhovnosti, tako važno za Majcnove stvaritve.

France Papež

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA VABI VSE PRIJATELJE

V ZAMEJSTVU, ZDOMSTVU IN IZSELJENSTVU,

DA SE JI PRIDRUŽIJO KOT NJENI PODPORNİ ČLANI!

Anton Slodnjak je novembra 1968 pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani izdal 586 strani obsegajočo knjigo (4 barvne priloge in 16 strani fotografij) z naslovom *Slovensko slovstvo*. Knjigo je pisatelj napisal na pobudo vodstva slovenske gimnazije v Celovcu za pouk naše literarne zgodovine. Ker je Glas pod prejšnjim uredništvom nekajkrat pisal in poročal o tem slovstvenem delu priznanega slovenskega književnega zgodovinarja, vselej z nekakšno ihto užaljenosti, da je slovenska književnost v Ameriki, posebej v Južni, v zgodovini komaj omenjena, četudi je dala mnoge in kvalitetne produkte, naj ponatisnemo iz tega toliko diskutiranega „učbenika“ dobesedno vse, kar je v knjigi o slovenskem slovstvenem delu posebej v Argentini napisal Antona Slodnjaka sodelavec in sopsatelj knjige dr. Jože Pogačnik.

Pod zaglavjem *Slovenska beseda v Južni Ameriki in drugod po svetu*, na strani 527, je slovenski književni tvornosti v Argentini odmerjenih 25 vrstic, ki se glase:

„Bila jih je skoraj cela generacija, ki je po ustalitvi na novem življenjskem mestu takoj organizirala slovstveno delovanje. Od 1954 izdajajo literarno revijo *Meddobje* in enkrat na leto zbornik *Vrednote* (prvič izšel 1951). Njihova založba *Slovenska kulturna akcija* daje na svetlo tudi leposlovne knjige. Doslej je objavila dolgo vrsto pesniških, proznih in dramskih del, nekaj prevodov, med njimi je največjega pomena izredno uspela slovenitev Dantejevega *Pekla*, 1959, ki jo je ustvaril Tine Debeljak) in dve literarno zgodovinsko pomembni publikaciji (France Balantič, *Zbrane pesmi*, 1956, in Ivan Pregelj, *Moj svet in moj čas*, 1954).

Ta slovstvena dejavnost sicer izhaja iz idejnosti kroga, ki jo ustvarja, vendar ji ni mogoče odrekat estetske cene (npr. Zorko Simčič, *Človek na obeh straneh stene*, 1957; Stanko Kociper, *Mertik*, 1954; Ruda Jurčec, *Ljubljanski triptih*, 1958 in *Skozi luči in sence*, 1964, idr.).

Medtem ko sta poezija in drama manj zastopani, lepo uspeva pripovedna proza, iz katere je bilo že leta 1960 mogoče sestaviti antologijo pod naslovom *Dnevi smrtnikov*. Od proznih avtorjev velja omeniti Vinka Beličiča, Tineta Debeljaka, Mirka Javornika, Božidarja M. Kramolca, Marijana Marolta, Janeza Ogrina, Ludvika Potokarja, Nevo Rudolf, Avgušтина Želeta. Z njimi sodeluje tudi mlajši izseljenec Lev Detela (*Blodnjak*, 1964). Liriki obnavljajo ekspresionistično (precej tudi balantičevsko tradicijo (Tine Debeljak, Vladimir Kos, Miroslav Gorše, France Papež, Karel Vladimir Truhlar, Rafko Vodeb, Milena Merlak-Detela idr.), medtem ko drame skoraj ni (Stanko Kociper). Na dnu te literature je domotožni po izgubljeni domovini, doživetje velikega tujega sveta ter subjektivno iskanje življenjskega smisla, izraženo bolj ali manj v slogu predvojne „nove stvarnosti“ katoliškega kroga.“

(Kar je podčrtano tu, je podčrtano tudi v knjigi.)

Pisatelj Vinko Beličič je ob Slodnjakovi knjigi napisal precej razsežno kritično razmišljanje, ki ga je objavila ljubljanska literarna revija *Sodobnost* maja mesca letos (XVII, 5, str. 553-559). Zares tehtno obdelavo Slodnjakovega „učbenika“ je Beličič razdelil na zaglavja: o pisateljevi metodi, slogu in jeziku, vrednotenju avtorjev in njihovih del, o pomanjkanju splošnega značaja, o snovnih vrzelih oz. netočnostih, o deležu Jožeta Pogačnika. Ob tem zadnjem delu se je Beličič dotaknil tudi slovenskega knjižnega ustvarjanja, kjer zatrdi:

„... Stavki o kulturnih delavcih, ki po zadnji vojni ustvarjajo slovstvo v Argentini, ko 'so po zmagi Osvobodilne fronte nad fašizmom in nacizmom zapustili domovino' (ta navedek citira Beličič iz Slodnjakove knjige. — op. ur) je v tej obliki dvoumen in nehote krivičen; njih zadržanje v svetu dovolj izpričuje, kaj jim je slovenstvo bilo in kaj jim je.“

Ob ta zadnji stavek Beličičeve kritike pa se je spotaknil

urednik *Sodobnosti*, ga glosiral z zvezdico in koj pod črto dodal: „Pripomba uredništva: Vprašanje slovenstva je prav gotovo zamotano, njegova definicija večkrat zelo subjektivna, včasih tudi nemogoča, vendar o določenih obdobjih, zlasti v obdobjih izrazitih konfliktnih zgodovinskih in nacionalnih situacij — ena takih so nedvomno bila leta 1941-1945 — pa ideja in praksa slovenstva najbrž ne moreta biti sporni ne glede na mnenje in oceno, ki ju kdo ima o sebi ali skupini, ki jo vrednoti. O knjigi sami pa bomo, zaradi njene pomembnosti še posebej poročali.“

Beličič v drugem stolpcu na strani 556 revije nadaljuje:

„'Argentinski' sekciji zamejske literarne dejavnosti je Pogačnik odmeril 25 vrst. (le-te smo na začetku citirali. — op. ur.) Iz njih zvezo za revijo *Meddobje*, za zbornik *Vrednote* (ki pa ne izhaja vsako leto) in za *Slovensko kulturno akcijo*. Nadatje najdemo tu kopico povečini golih imen brez slehernih biografskih in bibliografskih podatkov; le na prozaiste in lirike so razvrščena. Ta prikaz je pomanjkljiv, nepregleden in netočen. Kje je pisec našel Miroslava Goršeta, da ga je vtaknil med druge? Literaturo, ki je nastala v zamejstvu — še posebno tisto izpod peresa blizu ali daleč po svetu razpršenih ideoloških emigrantov — bo treba končno spoznati, pretresti in objektivno oceniti, seveda ob upoštevanju okoliščin, ki so te ustvarjalce spremljale. Knjiga, o kateri je založnica napovedovala, kako 'bo edinstvena tudi po tem, da bo prvikat ovrednotila slovensko knjigo, ki je izšla v zamejstvu', ni izpolnila našega pričakovanja.“

Beličič, ki odkrito prizna in poudari tudi dobre strani in vrline Slodnjakove knjige — in teh ni malo, rajši več kot šibkih — je s svojo kritiko v vodilni slovenski reviji prvič slovensko kulturno javnost v domovini opozoril na obstoj, kulturno in knjižno in umetniško rast in življenje slovenske ideološke emigracije, kot jo sam naziva. Da so te njegove stavke objavili uredniki *Sodobnosti*, nam je v dokaz, da navkljub čezdvajsetletnemu molku, če pa ne molku, pa vsaj lažeh, natolecevanju in klevetanju, tudi uradna slovenska kultura slednjič vendarle ne more mimo tiste slovenske krvi v Ameriki in drugod po peterih kontinentih, ki ni domovine 1945. in pozneje zapustila kar lepo po starem geslu „s trebuhom za kruhom...“, marveč jo je v svet vodila lakota in žejna po kruhu in vinu svobode, še posebej svobode v duhovnem, kulturnem ustvarjanju.

K Beličičevim izvajanjem in kritičnim pogledom si drzno primakniti še nekaj svojih opomb, ki bi jih dr. Pogačnik utegnil morda s pridom uporabiti pri izpopolnitvi in obogatitvi za zdaj zares več kot skromnih podatkov o „slovenski besedi v Južni Ameriki“. Da *Vrednote* ne izhajajo enkrat na leto, omenja že Beličič. Dostavljamo, da Jurčičevi spomini *Skozi luči in sence* ne izhajajo v založbi Slovenske kulturne akcije kot se da slutiti iz pisanja v Slodnjakovi knjigi, marveč jih je založila in jih zdaj že v 3. zvezku izdala Slovenska tiskovna družba Editorial Baraga SRL v Buenos Airesu. Ob omembi antologije *Dnevi smrtnikov* ime urednika Alojzija Geržiniča v slovstveni zgodovini ni navedeno. Dramsko ustvarjanje res ni posebej plodovito, a če pisec v oklepaju omenja Stanka Kocipra, ki do zdaj v zdomstvu še ni objavil nobene drame — bivša igralska družina Gong je t. 1952. v režiji Marjana Willenparta uprizorila njegovo *Svitanje*; a delo do slej ni bilo tiskano —, bi z večjo pravico moral omeniti Marjana Willenparta Zadnji krajec, ki je bil natisnjen v *Meddobju*. Če pa se omeji zgolj na gledališke uprizoritve, pa bi ne smel prezreti treh dram Branka Rozmana: *Roka za steno*; *Človek*, ki je ubil Boga, in *Obsodili so Kristusa*, ki so doživele svoje krstne predstave v izvedbi gledališkega odseka Slovenske kulturne akcije.

— n j

• ševčenka v novem slovenskem prevodu pripravlja pri mariborskih Obzorjih prevajalec Rado Bordon. Poleg drugih epičnih pesmi bo objavil tudi nov prevod „Kobzarja“. Knjižna izdaja bo razen prevajalčeve uvodne študije in prevodov obsegala tudi bibliografijo prevodov ševčenka v različne jezike v Jugoslaviji, ki jo sestavlja prof. Franče Dobrovoljc.

V OCENO SMO PREJELI:

Na stazama izbegličkim. Srpsko pesništvo u izbegličtvu. 1945-1968. Sastavili dr Mateja Matejić, Bor. M. Karapandzić. Melbourne 1969. Str. 450. Vanredno izdanje Srpska Misao (The Serbian Thought).

S. Žic Buj, Varianta ili poseban jezik? Buenos Aires 1969. Poseben od-

tisk iz Republika Hrvatska, str. 12.

Slomškova založba v Gorici je knjižna družba, ki se je ustanovila pred petimi leti ter je do zdaj izdala že več knjig. Kot zadnjo, bogato ilustrirano knjigo o sv. Cirilu in Metodu z naslovom *Zvezdi našega neba*. Za prihodnje leto napoveduje zamejski roman *Na Višarjah zvoni*. Pisatelj ni imenovan.

o nas pišejo

Politično neodvisni KLIC TRIGLAVA je 14. junija 1969 v št. 361 (leto XVII) — list izhaja v Londonu — objavil na 2. strani, pod zaglavjem Pisma uredniku pismo, ki ga je napisal C. J. Mejač. Urednik Triglava ga objavlja takole:

„Slovenska kulturna akcija. — Uredniku Klica Triglava. — Naslednje misli in pripombe se nanašajo na 'Pismo iz New Yorka', ki je bilo objavljeno v Glasu S.K.A. v Buenos Airesu. Ker je novi odbor SKA zavzel stališče, ki odklanja politično polemiko — edino pravilno za nadstrankarsko organizacijo kot je Slovenska kulturna akcija, — bi ne bilo umestno o tem razpravljati v njenem Glasu. Ker pa na drugi strani Klic Triglava dosledno daje možnost javne razprave o različnih, celo nasprotujočih si nazorih, kar je listu v veliko priznanje, ne bo neumestno o tem 'Pismu', ki ima strogo politično vsebino, podati nekaj misli.

Pismo iz New Yorka je bilo, seveda, objavljeno v Glasu še pred preosnovo odbora. Pisec, gospod S. K. J., se je z njim hvalil na drugem mestu s podpisnimi kraticami M. J. in dodal še nekaj 'ponižavosti slovenskega političnega preirvanja v zamejstvu'; sicer pa piše o Djilasu in njegovem obisku v Združenih državah.

Ce so poročila o Djilasu točna, mi ni znano. Da pa slovenska emigracija in nekateri njeni vidnejši predstavniki stremijo za tem, da bi zavestno in načrtno delali za to, kar predstavlja Titova Jugoslavija, je pa zelo smešna trditve. Če je nekaterim med slovenskimi izseljenci za Jugoslavijo, jim čisto gotovo preseda komunizem. Drugi med nami, ki pa zagovarjajo vpustavitve slovenske države, se pa popolnoma ločijo v vseh pogledih od Titove Jugoslavije. Tudi, in v prvi vrsti, avtor 'Slovenije včeraj, danes in jutri'.

slovenska prisotnost v svetu

DRAGO MARIO ŠIJANEC, ki je stalni dirigent mestne simfonične godbe v Buenos Airesu, pa tudi redni član Slovenske kulturne akcije, je 18. avgusta letos v Teatro Alvear v Buenos Airesu dirigiral večji simfonični koncert, pri katerem sta poleg argentinskih solistov in baskovskega pevskega zbora Danok-Bat nastopila tudi slovenska pevska zbor Gallus, ki ga vodi dr. J. Savelli, in Händel, ki ga vodi J. Omahna. Šijanec je ob tej priložnosti izvajal J. S. Bacha Tocatto in fugo; argentinskega sodobnega največjega glasbenega mojstra Alberta Ginastere simfonično pesnitev Sv. Roza iz Lime; F. B. Mendelssohna uverturo v oratorij Paulus, pa kot višek koncerta v prvi izvedbi v Južni Ameriki W. A. Mozarta Misso solemnis, K.v. 337, za soliste, polifoni zbor in orkester. Solisti so bili Marta Serrano, Manuela Cortés, Oscar Ruiz in Juan Carlos del Río.

Koncert je dosegel nesporen uspeh pred občinstvom, ki je docela nopolnilo razsežni avditorij.

Šijanec, ki po pravici slovi kot eden najbolj priznanih dirigentov v Argentini, pa je s svojim nastopom ponovno izpričal, da je slovenska prisotnost v svetu živa.

SLOVENSKA TISKOVNA DRUŽBA (Editorial Baraga S.R.L.), v Buenos Airesu, ki od vsega početka tiska in veže vse publikacije Slovenske kulturne akcije in v lastni založbi izdaja tudi druge slovenske knjige, poleg tiska drugega slovenskega beriva, je dobila najvišje priznanje od Fundación Interamericana de Bibliotecología Franklin (Medameriška ustanova Franklin za bibliotekologijo) za monumetalno izdajo knjige „Pampa Roja“ (Rdeča Pampa), argentinskega modernega poeta Fernanda Demaría in prav tako modernega slikarja Pérez Celisa (ilustracije in večbarvni lesorezi).

da ne pozabimo

Vladimir Kavčič, pisatelj tridelnega romana Žrtve, katerega prvi del je že izšel, drugi pa je napovedan, je o svojih nadaljnjih načrtih povedal tudi tole, kar je objavila revija Knjiga 69 (št. 1, 2, 3, str. 50):

„O koncu vojne nameravam napisati še en roman, v njem bi rad soočil razsežnosti zmage in poraza, predvsem pa bi rad upodobil mračne slike množičnega obračuna v tistih vročih, poletnih dneh petinštiridesetega leta.

Le Kranjč se tam košati, vseh Kranjčev je orakelj, že dvakrat je poslal nam dneva polhen žakelj.

France Prešeren

Uverjen sem, da ta način pisanja ne bo našel mesta v izdajah Slovenske kulturne akcije v bodoče. Čeprav sprememba odbora pri SKA ni nastala — zasebno mnenje — zaradi tega in tovrstnega pisanja, je pa bila prav zaradi tega potrebna.“

V isti številki iste slovenske londonske revije in na isti strani piše neki L. M. tudi o Slovenski kulturni akciji:

„Uredniku Klica Triglava. — Glede spremembe pri SKA se mi zdi pomembno predvsem to, da je do krize in njene rešitve prišlo zaradi brezetičnega načina obravnavanja javnih in osebnih zadev v Glasu, ki ga je urejal g. Jurčec. On in par drugih piscev so s svojim pisanjem sumničenja in celo obrekovanja tako ponižali SKA in slovensko emigrantsko žurnalistiko, da sta kriza in prelom postala neizbežna. Idejne razlike same na sebi so bile drugotnega pomena: služile so bolj kot sredstvo za osebno napadanje. Njihov novi list bo seveda nadaljeval s to metodo, toda k sreči ni več pod oznako Slovenske kulturne akcije.“

V isti številki Klica Triglava je Lev Detela pod naslovom „Propad ali novi sij — Ob dogodkih v Slovenski kulturni akciji“ objavil daljše razmišljanje. Nekatero njegovo misli bomo objavili v prihodnji številki.

Slovenski tiskovni družbi je bila za tisk in vezavo podeljena prva nagrada v 2. B. kategoriji, kamor so uvrščena splošna umetnostna dela z eno ali večbarvnimi reprodukcijami. Ista knjiga bo predstavljala v kratkem argentinsko knjižno tiskarstvo in opremo na Mednarodni razstavi knjige v Frankfurtu. To visoko priznanje slovenski podjetnosti in visoki kakovosti tudi priča o slovenski kulturni prisotnosti v velikem svetu.

TATJANA KRALJEVA, slovenska sopranistka, se že dobro leto uveljavlja v evropskem muzikalnem svetu. Bila je angažirana v St. Gallenu v Švici, trenutno pa nastopa v Wuperthalu v operi (Nemčija). Kritika ji obeta bleščečo kariero. Do zdaj je nastopila kot Madame Butterfly, Giulietta v Hoffmanovih pripovedkah, Baronica v Figaru in Elza v Lohengrinu.

FRANCETA GORŠETA plaketu s portretom škofov Barage in Slomška sta ob romanu Slovencev iz ZD v Rim papežu Pavlu VI. izročila g. Godina in dr. Tone Arko. Ob tej priložnosti je dr. Arko papeža takole nagovoril: „V imenu skupine slovenskih Amerikancev vam, sv. oče, hočemo darovati to plaketu, kjer sta podobi škofov Ireneja Friderika Barage, prvega škofa v Marquettu, Michigan, in lavantinskega škofa Antona Martina Slomška, pozneje škofa v Mariboru. Slovenski narod je trdno prepričan, da sta svetnika v nebesih. Slovenci vas iskreno prosimo, da bi oba za svetnika tudi razglasili.“ Pavel VI. pa je odgovoril: „To od zgoraj zavisí. Jaz bom seveda vse storil.“

Kot je Glas že poročal, je bil kipar France Gorše, redni član Slovenske kulturne akcije, odlikovan ob tej priložnosti z visokim vatikanskim odlikovanjem.

Ta še vedno moreče pritiska na zavest prenekaterega našega človeka, ne samo na tiste, ki so jih sami doživljati, temveč tudi na mladi rod, ki ga ‚vzgjajajo‘ v ‚socialističnem humanizmu‘, v pravičnosti in resnicoljubnosti, v strpnosti in načelnosti, za katerimi pa se pogosto skrivajo velike ideološke laži, zanos kratke sape, patos, ki naj opraviči vse obstoječe, slepota za nastopajočo realnost.“

Kot je bilo napovedano na 1. kulturnem večeru v letošnji sezoni, bi se Slovenska kulturna akcija rada postavila v službo slovenske skupnosti tudi s tem, da bi priklicala v življenje okroglo mizo za iskanje resnice (prim. Glas SKA, leto VI, 8). V smislu tega načrta teološki in filozofski odsek pripravljata sedaj prvo „okroglo mizo“, ki naj bi bila v soboto 11. oktobra 1969 ob osmih zvečer v gornji dvorani Slovenske hiše. Posvečena bo problemom našega tiska.

Kot predmet skupnega razgovora so bile izbrane naslednje točke:

1. Vloga tiska glede poročanja, vzgoje, narodnosti, politike, kritike, umetnosti itd.; 2. Tisk v majhni skupnosti: psihološki in drugi momenti; 3. Novinarska etika: resnica, spoštljivost, ljubezen itd.; 4. Jezik: tujke, besedni zaklad, primerne besede itd. 5. Naše časopisje in domovina; 6. Naše časopisje in nova domovina; 7. Naše časopisje in bravnici ter naročniki; 8. Medsebojno razmerje naših publikacij.

K tej okrogli mizi so bili objavljani odgovorni (glavni) uredniki vseh naših publikacij, ki izhajajo v Velikem Buenos

Airesu, in sicer: Baragov vestnik; Družabna pravda; Duhovno življenje; Božje stezice; Oznanilo; Glas SKA; Meddobje; Katoliški misijoni; Mladinska vez; Sij slovenske svobode; Smer v slovensko državo; Svobodna Slovenija; Zbornik-Koledar; Tabor; Vestnik.

Vsak povabljeni urednik bo lahko pripeljal s seboj največ po dva svetovalec, ki ju uredništvo svobodno izbere med svojimi sodelavci ali prijatelji. Druge publike pri tej okrogli mizi ne bo.

Vsi udeleženci pri okrogli mizi so povabljeni k aktivnemu sodelovanju. Skupni razgovor se bo gibal samo na ravni miselnega razčiščevanja idej, v svobodnem iskanju resnice, kot je primerno dostojanstvu človeške osebe.

Dolgoletne bogate skušnje uredništev nam že naprej zagotavljajo popoin uspeh skupnega razgovora, ki bo brez dvoma veliko pripomogel k nenehnemu izboljšavanju vseh naših publikacij.

Izčrpno poročilo o tem važnem sestanku, ki mu bodo sledila nadaljnja zbiranja okrog okrogle mize o aktualnih vprašanih med našo skupnostjo, bomo prinesli v prihodnjih številkah.

okno v svet

KONCERTI CERKVE IN VERSKE GLASBE V LJUBLJANI

V Ljubljani so lani in letos izvajali na javnih koncertih poleg številnih posvetnih tudi naslednja svetovna muzikalna dela religiozne glasbe:

Claudio Monteverdi: Vespro della beata Vergine (Slovenska filharmonija, 13. maja 1968).

Orgelski večer slušateljev Akademije za glasbo (29. maja 1968).

J. S. Bach, Pasijon po Janezu (Celovski madrigalisti, v filharmoniji, v okviru RTV, 13. junija 1968).

J. S. Bach, orgelske skladbe (Hubert Bergant v uršulinski cerkvi, 8. avgusta 1968).

Giacomo Rossini, Mala slovesna maša (Videmski simfonični orkester in zbor v filharmoniji, 8. oktobra 1968).

Benjamin Britten, Obredne pesmi; P. I. Čajkovski, Liturgija sv. Janeza Zlatousto (RTV Beograd v filharmoniji, 18. oktobra 1968).

Johannes Brahms, Nemški rekviem (stolni zbor z orkestrom v stolnici, 3. novembra 1968).

Ludwig van Beethoven, Kristus na Oljski gori (Slovenska filharmonija, 4. novembra 1968).

J. S. Bach, Magnificat; Zoltan Kodály, Psalmus hungaricus (RTV Zagreb v filharmoniji, 12. novembra 1968).

J. S. Bach, skladbe za orgle in violončelo (gostje iz Romunije v uršulinski cerkvi, 19. novembra 1968).

Ludwig van Beethoven, Missa solemnis v D duru, op. 123 (Slovenska filharmonija, 23. decembra 1968).

Josef Haydn, Koncert za orgle in orkester v C duru; W. A. Mozart, Requiem (Slovenska filharmonija, 19. februarja 1969).

J. S. Bach, orgelske skladbe (Filip Križnik in Angela Tomanič v okviru Akademije za glasbo, 12. marca 1969).

Arthur Honegger - Paul Claudel, Ivana Arška na grmadi (Slovenska filharmonija, 14. marca 1969).

Josef Haydn, Sedem besedi Zveličarjevih na križu, op. 51 (godalni kvartet Consortium musicum v stolnici 25. marca 1969).

Honegger-Claudel, Ivana Arška na grmadi (scenična uprizoritev v okviru Ljubljanskega festivala v Križankah, junija letos).

• Sedemdesetletnico rojstva je julija letos slavil akademski slikar *Božidar Jakac*. Študiral je sprva na umetnostni akademiji v Pragi, pozneje v Berlinu in v Parizu. Je član slovenske akademije znanosti in umetnosti. Zelo poznan je tudi v velikem svetu, kjer je večkrat razstavljal, za kar je prejel več pomembnih domačih in mednarodnih nagrad. Slovci kot najboljši slovenski portretist. Ne manjši je njegov sloves v grafiki in pastelu.

• Umrli je slovenski pisatelj Tone Seliškar, znan posebno kot mladinski pripovednik. Njegova povest „Luček in njegov škorec“, z drugim delom „Luček išče očeta“ obravnava življenje slovenskih naseljencev v argentinski provinci Misiones. V romanu je še pred vojno vzbudil pozornost z obsežnim pripovednim delom „Nasedli brod“, ki zajema življenje slovenskega vojaka v prvi svetovni vojni.

• Na letošnjem ljubljanskem festivalu sta gostovala tudi Gewandhaus orkester iz Leipziga (ustanovljen pred 250 leti) in polifoni severnoameriški zbor iz jugozahodnega Missourija.

• Ljubljanska filharmonija je julija letos gostovala v Vidmu v Furlaniji z izvedbo Honneger-Claudelovega dramskega oratorija Ivana Arška na grmadi. Italijanski kritiki so izvedbo ljubljanske filharmonije postavili med vrhunske stvaritve. Dirigiral je tudi to pot Ciril Cvetko s sodelovanjem enajst dramskih in opernih umetnikov slovenskega gledališča.

• Na XIII. festivalu jugoslovanskih dramskih amaterjev na Hvaru so prvo mesto zasedli igralci iz Kranja z uprizoritvijo Cankarjeve drame Hlapci.

• Na X. bienalu v Sao Paulo v Braziliji bo razstavljal tudi slovenski kipar Drago Tršar.

• Od 10. julija do 25. avgusta letos je bil X. dubrovniški festival. Končali so ga s slavnostnim izvajanjem Beethoverove Misse solemnis v izvedbi orkestra romanske švice in polifonega zbora R TV iz Beograda. Na letošnjem festiva-

Če bi me sovražnik sramotil,
bi pač prenašal;

če bi se moj črtilec vzdignil zoper
mene,
bi se pred njim skril.

Toda bil si ti, drug moj,
moj prijatelj in zaupnik,

ki sva skupaj prisrčno občevala,
in v svečanem zboru hodila v božji
hiši.

Psalm 54, 13-15

lu je nastopil tudi ansambel ljubljanske Drame z uprizoritvijo Aishilove Oresteje v režiji Mileta Koruna.

• Američani so posneli dveurni barvni film za televizijo, ki prikazuje letošnji dubrovniški festival.

• V Gornji Ščavnici v Mirenski dolini so v cerkvi odkrili zanimive freske iz 15. stoletja, ki jih bodo restavriral.

• Mednarodni odbor ljubljanske študentske skupnosti izdaja četrtletno publikacijo v angleščini „Student's Quarterly“.

• Sedemdesetletnice skladatelja Matije Tomca so se spomnili v Celovcu. Počastila ga je slovenska gimnazija ob sklepu šolskega leta, ko se je hkrati spomnila tudi 50-letnice Cankarjeve smrti, 60-letnice smrti ljudskega pesnika Lesičjeka-Košutnika, pa 70-letnice rojstva koroškega skladatelja Pavleta Kernjaka. Prof. Tomc se je proslave v Celovcu osebno udeležil. Za jubilej mu je gimnazijski mešani zbor zapel v dar njegovo balado „Janičar“, na Aškerčeve verze. Dirigiral je zbor redni član Slovenske kulturne akcije prof. Cigan.

• Pri Herderju v Barceloni je izšel španski prevod slovitega in preveč diskutiranega Holandskega katekizma. Ta izdaja ohranja še prvotno, izvirno besedilo, brez popravkov, ki jih je pozneje nasvetovala posebna kardinalska komisija v Vatikanu. Knjigo je mogoče kupiti tudi v Buenos Airesu pri Herderjevi založbi ali pa pri Pavlinski založbi.

• V spomin stoletnice Štanderške čitalnice so vzdali spominsko ploščo na steno hiše, kjer se je nahajala čitalnica ob ustanovitvi. Po odkritju so v prostorih župniškega doma odprli razstavo slovenskih slikarjev in slovenskega goriškega tiska. Kulturni program so izpolnili nastopi pevskih zborov in prosvetnih društev.

• 22. tabor Slovenske prosvete na Repentabru nad Trstom je v živahnem kulturno-prosvetnem programu združil Slovence od Trsta, Gorice in Kanalske doline.

• Koroški Slovenci so počastili 65-letnico slikarja Wernerja Berga, ki je po rodu Nемеc iz Porenja, pa že 40 let živi na Koroškem in najrajši slika motive iz slovenske Koroške, zlasti pa koroške Slovence same.

• Največje priznanje in prvo mesto na pravkaršnjem filmskem festivalu v Benetkah je doživel najnovejši film Federica Fellinija „Satirikón“: usodobljena zgodba rimskega klasika Petronija. Pozornost je vzbudil tudi najnovejši film Pier Paolo Pasolinija „Pocilga“. Posebno nagradc pa je prejel tudi jugoslovanski film žika Pavlovića „Zaseda“.

• V doževi palači v Benetkah bo do oktobra odprta razstava beneških mojstrov 18. stoletja; razstavljenih je 194 platen in risb. Kritiki pišejo, da so eno od odkritij te razstave platna Friderika Benkovića, imenovanega „Dlaminno“.

• Mlada argentinska igravka Ana María Picchio, absolventka državne gledališke akademije, je prejela na nedavnem filmskem festivalu v Moskvi prvo nagrado za najboljšo žensko vlogo. Nastopa v Davida José Kohona filmu „Breve cielo“ (Le košček neba).

• Oktobra bo v Buenos Airesu svetovni kongres arhitektov, dogodek, na katerega se argentinski umetniški svet z vso resnostjo pripravlja.

• Laurent Terzieff, eden najplodovitejših mladih francoskih gledališčnikov, je hkrati igravec in režiser, ne le na odrskih deskah, ampak tudi v filmu in televiziji. Pred dnevi je govoril o svojem gledališkem opravilu in podčrtal poseben pomen, ki ga pripisuje „popolni predanosti gledališkega ustvarjalca svojemu poslu, predanosti, ki ti ne dovoljuje, da se uspavaš s hvalo in laskavimi priznanji, kar je sicer zelo prijetno, pa si je treba zaslužiti z nenehnim lastnim študijem, delom, dvigom, novimi izsledki in izpopolnjevanjem. Drugače zdrkneš v prav nemogočo, obrabljeno vsakdanjost dolgočasnega ponavljanja. Gledališčnik, ki misli, da že samo pravilno tudi zadostuje, bi nikdar ne smel stopiti na oder...“

• Pariški gledališki spored je bil letos pester. Ljudsko državno gledališče (Theatre National Populaire) je uprizorilo najnovejšo dramo avantgardistične pisateljice Marguerite Duras „L'amante anglaise“ (Angleška ljubica). V glavnih vlogah izstopata Claude Dauvin in Madeleine Renaud. — Dogodek za Pariz je bil tudi dramski prvenec slovitnega režiserja in igralca Jean-Louis Barraulta „Rabelais“, ki se, kot je zapisala kritika, v veliki meri navdihuje od Claudelovih dramah „Sulier de satin“ in „Le livre de Christophe Colomb“. — Moderno gledališče predstavlja Jean Genet s svojo diskutirano „Paravents“, špansko klasiko pa Cervantes z „Numancio“. Satirična glasbena komedija je „Freddy“, ki jo je avtor Robert Thomas tudi režiral. Igra je jedka zbadljivka proti državni politiki, ki v imenu splošne blaginje nenehno dviga davščine in se vedno bolj pojavlja tudi kot sodedič pri velikih zapuščinah. — Bertolt Brecht je predstavljan z „Pogovori pregnancev“. — Jacques D'Aubriac je v gledališču Buttes-Chaumont režiral krstno predstavo „Les Brasières“, zgodovinsko dramo iz časov križarskih vojska mladega avtorja Maurice Chavar-

désa. Drama je pri občinstvu naletela na navdušen odziv.

• Pomladanski festival v Pragi se je letos začel 12. maja s slavnostnim koncertom češkega filharmoničnega orkestra pod taktirko Vaclava Neumanna, s celotno izvedbo B. Smetane „Moja domovina“ (Ma vlast). Od inozemskih orkestrrov sta se predstavila Berlinska filharmonija, ki jo je dirigiral Herbert von Karajan, pa Kraljevska filharmonija iz Londona, ki jo vodi Rudolf Kempe. Češko filharmonijo je v dneh festivala dirigiral tudi sir John Barbirolli, za njim pa še Ladislav Slovák, Karel Ancerl, Antal Dorati in Lovro pl. Matičič. Koncerte sta imela tudi Slovaška filharmonija in Praški simfonični orkester, ki ga bo dirigiral Vaclav Smetáček. Med solističnimi orkestralnimi skupinami posebej omenjajo Zagrebške soliste. Praška opera je v tistih dneh izvajala ves Janačkov operni cikel, zraven pa še Mozartovega Don Juana in Martinujevo opero „Čudež naše ljube Gospe“.

• Dvestoletnico Napoleonovega rojstva, tega prvega Evropejca, kot ga imenujejo, je slavila avgusta letos vsa Francija. Glavne slovensosti so bili na Korziki v Ajaccio, Bonapartovem rojstnem mestu. Udeležil se jih je tudi prezident Pompidou. Francija je leto proglasila za Napoleonovo leto in je izdala posebne znamke za ta jubilej. V Sloveniji ima Napoleon v Ljubljani spominsko ploščo v veži škofijskega dvorca. Na poti na Dunaj je namreč tu nočil. Pred Križankami na Napoleonovem trgu pa nanj opozarja visok Plečnikov monolit z Bonapartovo masko in grbom Ilirije, ki jo je Napoleon ustvaril in ji dal našo Ljubljano za prestolno mesto. Napoleon bo v slovenski kulturni zgodovini svetlo zapisan, saj nam je dal slovenske šole in slovenščino postavil na mesto, ki ji gre.

knjige knjige knjige

• Konec junija je izšla pri Mohorjevi v Celovcu nova knjiga prof. dr. Cirila Žebota „Slovenija včeraj, danes in jutri, II.“, o sodobnem razvoju v Sloveniji. Prvi del knjige je bil pred dvema letoma kljub prepovedi vnašanja v Jugoslavijo — ali pa prav zato, v nekaj mesecih razprodan. Knjiga je množično vdrla v Slovenijo, kjer je šla iz rok v roke. Druga knjiga presega prvo ne le po časovni sodobnosti, temveč tudi po razsežnosti vključene problematike. Poslužuje se velikih obletnic, ob katerih avtor razpravlja o slovenski sedanosti in prihodnosti. Poseben odstavek „Pismo slovenskim izobražencem in študentom“ pa razmišljanja ob sovjetski zasedbi Češke in Slovaške, o Jugoslaviji brez Rankovića, in podobnem delajo to knjigo silno aktualno.

• Slovenska gimnazija v Celovcu je izdala letno poročilo. V njem z zajetno, z notnimi faksimili podkrepljeno razpravo „Pesem z Gozdanj“ sodeluje tudi redni član SKA, prof. dr. France Czigan.

• Prvi zvezek *Leta svetnikov* je izdala Zadruga katoliških duhovnikov v Ljubljani. Obsega 900 strani. Opisuje Go-

spodove in Marijine praznike ter godove svetnikov od 1. januarja do 31. marca. Uvod je napisal nadškof metropolit dr. Jože Pogačnik, uvodno razpravo o svetništvu pa prof. dr. A. Sterle. Sledijo opisi svetniških žvrljenj, ki jih je povečini sestavil prof. zgodovine dr. M. Miklavčič s pomočjo prof. J. Dolenca. Knjigo krasijo 21 lepih svetniških in Marijinih podob v črno-beli tehniki. To publikacijo so priporočili vsi slovenski škofje

Popravek k oglasu za III. knjigo Skozi luči in sence (spomini Rude Jurčeca): CENA v argentinskih pesih bo: vezana knjiga 1500 pesov, broširana pa 1200.

Editorial Baraga prosi za blagohotno upoštevanje!

darovi

Janko Zakrajšek, S. Justo, 1000 pesov;

Antonija Račić, Bs. Aires, 2000 pesov (t. sklad);

N. N., Ramos Mejía, za Glas 10.000 pesov;

Janez Mohar, Čile, za Glas 2900 pesov;

dr. Jože Kveder, Avstrija, za Glas 375 šilingov;

dr. Frank Kern, ZD, 5 dol.

Vsem za vse — lepa hvala!

CORREO ARGENTINO SUUC. 6	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 953701